

KERTINĖ
PARAŠTĖSvarbių politinių
sprendimų išvakarėse

Nėra ko stebėtis, kad daug kas Lietuvoje, šalia kasdieniško rūpesčių, neplanuojama, nereformuojama, nesikeičia, laukiant ypatingai svarbių Seimo rinkimų rudenį. Girdėti gėdinimų, jog dešinėje ras būdą arba išnaudos kokią ypatingą situaciją, kad tie rinkimai nevyktų. Iš kito kampo baiminama, kad jei kairieji paimtų krašto vadovavimą, Lietuva grįžtų prie Maskvos vadovaujamos respublikų sąjungos ir svetimos igulos pasiliktu pas mus. Neapsižiūrėjus, bus kraštas atiduotas buvusiai nomenklaturai, Apsiginti nuo kaimynų užmačių ir svetimos igulos intervencijos, kai kurie eiliniai piliečiai jau yra ginkluojami, kad ir paprastais šautuvais. Juo arčiau rinkimų, tuo labiau mūsų tautiečiai bus erzunami tų galimų ar negalimų veiksmų kaip ateinančių rinkimų išdavos.

Kaip ir prieš didįjį Kremliaus pučą, politiniai apkasai gilieji patriotiškai apsisakė prieš dešinę prieš tuos, kurie neremia Vytauto Landsbergio. Tiek privačiai, tiek viešai atsiribojusieji nuo Landsbergio vadovybės, jo nebelaiko efektyviu krašto problema išrišti politikui, nors pripažindami jam užsienio politikos laimėjimus. Liūdniausia, kad atsiranda ir šviesių bei sąžiningų žmonių, kuriems tie pletkai ir kitų dergimas jau tiek įgrišo, kad jie nebenori politikoje bedalyvauti. Pasigirsta jų tarpe nuomonių, kad tiek vieniems, tiek kitiems svarbu tik valdžią paimti į rankas, o tinkamos programos nei vieni, nei kiti neturi, užtat ir peštynės vyksta dėl asmeniškumų, dėl būto ar nebūto praeities nuodėmių, dėl ministrų kėdžių išlaikymo ar dėl priėjimo prie valdiško turto. Tai labai svarbūs rinkimų procedūros klausimai, ir džiugu pažymėti, kad kai kurie dėl jų susitarimai jau yra padaryti, ir, tikėkimės, bus jų daugiau. Tai parodo, kad susikalbėti įmanoma ir, tikėkimės, kad ateinantieji Seimo rinkimai tvarkingai praeis.

Jau vien dėl politinės taktikos reikėjo susitarti, ar balsuos už partinius sąrašus, ar už individualius asmenis, ir kada. Reikia aptarti ir susitarti, kam iš tikrųjų tas Seimas renkamas. Ar

tik konstitucijai pravesti, kad už ją visa tauta balsuotų referendumo būdu, ar turėti seimą keletams metams, kuris ir konstitucijai tvirtinti, ir einamiesiems reikalams įstatymus leisti.

Iš tikrųjų tai mes per daug nesi-skiriame nuo kitų rinkiminių karštligės paliestų piliečių daugelyje kraštų. Skirtumas yra tas, kad reikalas šį kartą sukasi apie valstybės struktūros patvirtinimą ir krašto valdymą pačiais svarbiausiais jo formavimosi metais. Klausime savęs, ar mūsų politikai dar gali pakilti virš smulkmeniškumo, virš gnaibymosi. Ar gali įvertinti šio momento svarbą? Ar gali pamatyti, kad politikoje laimi tie, kurie gauna progą politiniame procese pasireikšti, ne tie, kurie, baimindami save ir kitus nepalaimintomis draugystėmis, pasilieka už sprendimų arenos durų. Kažkas yra išsireiškęs, kad politika yra kompromiso menas. Ar suprastume, kad turime dirbti su vadais, galinčiais sujungti didžiųjų tautos, o tie vadai ar supras, kad ieškant užnugario reikia tartis.

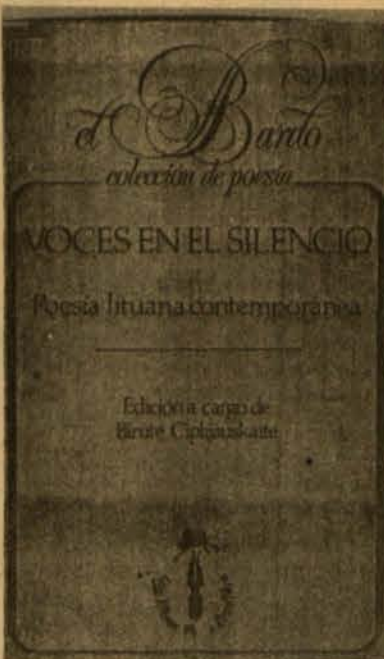
Mūsų protus apdumia praeities nusivylimai, kančios, išdavystės, melagingas gyvenimas, perdėtas turtų troškimas. Gėdina tas nepaprastas vienas kitu nepasitikėjimas įvairių galvosenos grupių. Vilkimės, kad bus gerai. Dar yra laiko susiimti. Dešinė, kuri teisingai skundžiasi neprieinanti užtekčiai plačiai prie viešųjų žinių šaltinių, gali dalykiškai per savo žmones kreiptis tiesiai į tautą su aiškiomis programomis ir teisingai iškelti buvusių komunistų ideologinius trūkumus, persiorientuojant į rinkos ekonomiją. Drauge ji gali nesunkiai atremti kai kurių visiškai liberalią tautos ateities viziją. Atsibrėžę nuo ekstremistų, dešinė turi atrasti patikimus priėjimus pasitarimams ir susitarimams. Centro žmonės turės apsispręsti, ar pasitiki pragmatiską kaire, kuri turi daug pasekėjų buvusioje nomenklatūroje, ir ne vienam jų svarbu grįžti į ekonominio gyvenimo tėkmę (jau kaip nuosavybių savininkais), ar mėginti įtikinti dešinę, kad be jų pastariesiems nebus lemta laimėti. Brazausko darbo partija, žinodama, kad turi

Balsai (dykros) tyloje

VYTAUTAS A. JONYNAS

Kodėl užėjus kalbai apie lietuvių literatūros vertimus, man neišvengiamai prisimena Vengriją? Ne kitaip, jog todėl, kad pirmosios knygelės apie mažų tautų raštijos išplukdymą į vadina-muosius „tarptautinius vandenius“ autorius buvo vengras. Tada supratau, kad kai kas mus riša. Mes didžiuojamės, kad Lietuva yra lyrikų tauta, bet vengrai sakosi esą nemažiau apdovanoti poetiniais gabumais. Rašytojas Gyula Illyes šitaip rašo savo knygoje *Puštų žmonės*:

„Daugelis tų poetų, kuriuos man teko pažinti, buvo beraščiai, bet, minutėlę pagalvoję, jie pajėgdavo sumesti eilėm bet kokią pasiūlytą siužetą.... Gandraliz-džiai, mėnesienos, kurmrausiai ir jaučių kankolai tada glaustydavos džiaugsmingoj draugėj“.

didžiūmos jais nepasitikėjimą, bet kartu turėdama stipriausią organizaciją, galės patyliųkais remti paskirus jiems priimtinus asmenis ar grupių atstovus už partijos ribų.

Kol dar nesukietėjo nuomonių skirtumai, kol dar viešai visi nepasisakė ar už, ar prieš Vytautą Landsbergį, būtų gražu ir naudinga pamatyti mūsų politikų užsisiūžavimą stoti už aiškias politines programas. Tas dėmesys konkrečiai struktūrai ir valdymosi formai juos atpalaiduos užtekčiai nuo tos bergždijos ir primityvios pozicijos: už ar prieš Landsbergį.

Tikėkime, kad tada išaiškės, kokios politinės asmenybės remia vienokias ar kitokias ekonomijas ar aplamai viešojo gyvenimo tvarkymosi gaires. Tik tokiu būdu mūsų piliečiai galės pasisakyti, kaip konkrečiai valstybė turėtų būti tvarkoma.

Jonas Pabedinskas

Daugelyj knygų, iskaitant ir turistinės informacijos leidinius, teko skaityti, kad brandžiausią vengrų literatūros dalį sudaro gyvastinga jos lyrika, bet nors savo žemėj įnaini nuostabiai populiari, ji neprieinama svetima-taučiams, neišverčiama.

Ar ne panaši padėtis ir lietuvių raštijoje? Ar nederėtų todėl paremti kiekvieną pastangą „išplukdyti“ ją ir tarptautinius vandenius, tiek per žurnalų skiltis, tiek atskirais leidiniais.

Birutė Ciplijauskaitė šią misiją vykdė daugelį metų, skelbdama užsienio literatūros žurnaluose mūsų poezijos vertimus. Ne per seniausiai buvom matę ištisą pluoštą Marcelijaus Martinaičio eilių prancūzų kalba. O šiais metais išvydo šviesą nūdienės mūsų lyrikos antologija ispanų kalba: *Voces en el silencio*. Poesia lituana contemporanea. Tai nedidelio, „mokyklinio“ formato, elegantiška knygelė, išleista vertėjos „kaštais“ ir pasirodžiusi žinomoje el Bardo serijoje, 131-uoju numeriu.

Kaip patiriam iš kitų viršelio aplanke minimų tos serijos leidinių, čia specializuojamasi išmintinai lyrikos vertimų srityje. Bandoma, atseit, supažindinti skaitytojus, tiek su ispaniškai kalbančių Pietų ir Centrinės Amerikos tautų lyrika, tiek su suomių, graikų, vokiečių, italų, anglų-kanadiečių (bet ne kvebekiečių, ne vengrų) poezija. Akivaizdu, kad turima reikalo su rimta leidykla, kuriai nėra vargo užtikrinti savo leidiniams vietą universitetinių bibliotekų lentynose.

Supažindinama skaitytojus su *Voces en el silencio* redaktore, leidykla pamini, kad Birutė Ciplijauskaitė dėsto Wisconsin'o universitete ir yra šių studijų autorė: *La Soledad y la poesia española contemporanea* (1962); *El poeta y la poesia. Del Romanticismo a la poesia social* (1966); *Deber de plenitud; la poesia de Jorge Guillen; Novela feminina contemporanea, 1970-1985* (1988).

Minima taip pat, kad jina redagavusi leidinį *Sonetos completos de Luis de Gongora* (Castilia). Kaip kiekvienas pastebės, čia aplenkiami ir nutylimi profesorės Birutės Ciplijauskaitės gausūs straipsniai, recenzijos bei vertimai išėjusių periodikoj, pasirodę dažniausiai *Aidų* skiltyse.

Birutė Ciplijauskaitė prisipažįsta leidinio pratarmėje, jog mintis paruošti lietuvių poezijos antologiją ispanų kalba iškylusi jai, besišnekučiuojant su Ignacio Prat ir Angel Gonzalez vieno simpoziumo, svarstancio Juan Ramon Jimenez kūrybinį įnašą, metu. Tą sumanymą entuziastingai rėmęs Alexandro Duque Anusco tiek savo patarimais kalbos dalykuose, tiek konkrečiai patį tekstą peržiūra. Visa tai, manding, palaikytina garantijom, kad vertimai paruošti sąžiningai, būdingu vertėjai, kruopštumu, kuriuo pasižymėjo, sakysim, Ciplijauskaitės versti Marcelijaus Martinaičio tekstai į prancūzų kalbą.

Kad Birutė Ciplijauskaitė pagauša, brangina ir myli poetinį žodį, parodo verstųjų tekstų at-ranka ir juos palydintis įžangos žodis, aptariąs naujosios mūsų poezijos raidą. Tiesa, pasitaiko ir

vienur, ir kitur keistų neapsi-žiūrėjimų, bet sunku užginti, kad esama abiem atvejais individualaus mosto, labai asmeniškio ir drąsaus požiūrio į tai, kas laikytina lietuviškos savimonės es-me.

Pratarmės tikslu yra, savaime suprantama, nusakyti glaustai mūsų kultūros bei literatūros bruožus, susiklosčiusius šimt-mečių eigoj. Supažindinti skaity-tojų su nuožmiu tautos pasiprie-šinimu kryžiuoklių ordams, su jos pasyvia rezistencija kovoj už spaudos laisvę, su knygnešiais ir vargo mokyklom. Visa tai pratarmės autorė apsaugo vaizdžiai ir su-prantamai. Nemažiau akivaizdu, kad metusi žvilgsnį į tuos padū-mavusius praeities tolius, jina ižiūri juose neužginčijamą moterų įnašą. Gal todėl ir pačioj tekstų atrankoj jaučiama jos polinkis, jei ne privilegijuoti, tai bent lygia-verčiai vertinti moterų lyriką.

Iš viso įžanga sumaniai ir sklandžiai parašyta. Gal ji per-nely liberaliai elgiasi įrašydama mūsų lyrikos plėtron Oskarą V. Milašį, rašiusį prancūziškai, ir Jurgį Baltrušaitį, rašiusį ru-siškai. Bet vienas dalykas ne-lauktas: Ciplijauskaitė ima ir pragano toj apžvalgoj Joną Kos-su-Aleksandravičių (Aistį) ir An-taną Miškinį, tuo tarpu, kai kiek-vienam žinoma, kiek tie poetai buvo svarūs tarpukaryje, kiek prisiviešė juos pamėgdžiojusiu epigonu. Šiaip redaktorė nepraleidžia progos pravesti kai kurių sugretinimų su Ispanijos istorija bei lyrika. Tai padeda išryškinti kai kuriuos specifiskesnius mūsų raštijos dalykus ir yra neabejoti-na paslauga skaitytojui.

O dėl pačių mūsų lyrikos repre-zentantų/reprezentančių atran-kos, tenka visų lyrikos represen-tavimą pasirinktais versti teks-tais. Nesą jie, pasak jos, nei pačiais brandžiausiais paskiro autoriaus kūryboj. Atrodytų, kad jos norėta perteikti ispaniškai kalbančiam skaitytojui nuovoka apie mūsų lyrikos slinkti, jos „bendrą pobūdį“. Ar toks dalykas įmanomas, tai kita kalba, bet kaip minėjau, Ciplijauskaitės at-rankos subjektyvumas įdomus ir net, sakytum, savotiškai gausus.

Niekam ne paslaptis, kad net paprasčiausios poezijos auto-logologijos sudaigstymas gimtąja kalba yra sudėtingas, bematant įtarimus ir priekaištus sukelian-tis, dalykas. Nebent pasirenkant vien „chrestomatinius“ visų pripažintų autorių pripažintus brandžiausiais dalykelius. Ciplijauskaitė pasielgė, mano many-mu, drąsiai ir teisingai, nepasi-tenkindama tokia „žvaigždžių sis-tema“. Galbūt jos atranka iš da-lies apsprendė griežtos eilėdaros, rimuotų eilių atsisakymas, bet, manding, galejo čia suvaidinti savo vaidmenį ir nenoras žvelgti

Antanas Vaičiulaitis (1906-1992)

Vytauto Maželio nuotrauka

Kai švintant jis išėjo namo, jam atrodė, kad nuo žvaigždės ligi žvaigždės kažkas ištisė stygas ir dabar jos ten groja. Ir visas pasaulis skamba ir džiaugiasi: ir gluosnio šakos, ir žolė, ir tas mažas vabalukas, kur žiemai gilyn į žemę rausiasi.

Antanas Vaičiulaitis

Iš rinkinio *Vidudienis kaimo smuklėj* (1933)

Praėjusį ketvirtadienį, liepos 23 dienos rytą Bethesda-jė, Marylande, mirė Antanas Vaičiulaitis, sulaukęs 86 metų – rašytojas, vertėjas, literatūros kritikas ir teoretikas, laikraštininkas ir pedagogas. Kaip retas rašytojas, Antanas Vaičiulaitis išliko kūrybingas ir literatūriniam pašaukimui pasišventęs net ir gilioje senatvėje; dar 1986 metais išėjo jo pasakojimų rinkinys *Vidurnaktis prie Šeimenos* (Chicago: Ateities literatūros fondas, 1986), apdovanotas Lietuvių rašytojų draugijos premija, o kartu su poetu Alfonsu Nyka-Niliūnu daugelį metų jis buvo atsi-dėjęs Jono Aisčio raštų redagavimui – pirmasis tomas, Jono Aisčio poezija, buvo išleistas 1988 metais (Chicago: Ateities literatūros fondas, 1988). Antrasis šios Jono Aisčio raštų serijos tomas, trijų Aisčio knygų tekstai: *Dievai ir smūkeliai, Milfordo gatvės elegijos, Apie laiką ir žmones*, šiuo metu jau atiduotas spaustuvei ir turėtų pasirodyti dar šiais metais.

Antanas Vaičiulaitis yra vienas iš šio šimtmečio svarbiųjų lietuviškosios prozos meistrų. Į paveldėtą 19 šimtmečio realistinį metodą jis iliejo pirmos mūsų šimtmečio pusės literatūrinio modernizmo srovę Vakaruose būdingą žmogaus sąmonės sklaidą, o taip pat į savo pasakojimus įvedė ligi tol lietuvių literatūroje nelabai naudotus tūkstantmetės Vakarų civilizacijos literatūrinis, legendinius ir religinius motyvus. Tačiau jis išliko ištikimas Lietuvos gamtovaizdžiui, lietuviško senojo kaimo gyvenimui, skausmingiems lietuvių tautos istorijos momentams, ir tai visada buvo jo kūrybos centre. Bet mūsų tautos patirčiai, nors ir kukliausios kaimo senutės Iev-tės gyvenimo istorijai, suteikdamas visuotinį matmenį, jis mus pakėlė iš tautinės savivokos, jog esame tik lokaliniai ir parapietiški, užguiti pasaulio kampininkai, ir mums parodė, jog ir Lietuva galime matyti kaip visiškai teisėtą viso žmogijokio pasaulio mikrokosmą – po paslaptingojo istorijos Viešpaties, mūsų Dievo, padangtę.

(a. II.)

Šiame numeryje:

Lietuvoje būtina susitarti • Birutės Ciplijauskaitės vertimai • A. a. Antanas Vaičiulaitis • Tautinių šokių šventė • Išėjusių kompozitoriai Lietuvos scenoje • Zigmui Kuzmickiui (1898-1976) skirtos knygos • Juozo Navicko – „Vertybės ir dorovė“ • Artūro Tereškino eilėraščiai • Medžio drožiniai Lietuvių dailės muziejuje, Lemont'e • Šios vasaros studijų dienos • Kultūrinė kronika • Laiškai redakcijai

į išėjusių lyriką kaip prasidedan-čią ir užsibaigiančią *Žemės* ket-vertuką.

Kiekvienu atveju, išėjusių lyri-kai jos rinktinėj atstovauja šie au-toriai: Antanas Jasmantas, Jur-gis Blekaitis, Kazys Bradūnas, Alfonsas Nyka-Niliūnas, Henri-kas Nagys, Vladas Šlaitas, Jonas Mekas, Birutė Pukelevičiūtė, Liūnė Sutema, Vitalija Bogutai-

tė, Tomas Venclova ir Saulius Kubilius. Kaip matom, bandoma reprezentuoti visų kartų lyrikus, bet esama nedovanotino neapsi-žiūrėjimo, praleidžiant Henriką Radauską. Taip pat Bernardą Bradzdonį, Antaną Gustaitį, Ju-liją Švabaite.

Lietuvoje kurtai poezijai atsto-vauja šių autorių kūriniai: Jani-(Nukelta | 3 psl.)

Dvasios atgaivos šventė

SILVIJA VĖLAVIČIENĖ

Keistokas, ligi šiol nepatirtas jausmas apėmė mane, bebai-giančią pirmosios gyvenime vieš-nagės Amerikoje ketvirtąją sa-vaite, kai liepos 5 dieną atsidū-riau Rosemont Horizon salės prie-igose. Aplinkui šurmuliavo, sveikino vienas kitą į Devintąją lietuvių tautinių šokių šventę iš įvairių Amerikos kraštų ir kitų valstybių suvažiavę žmonės. Tūkstantinėje minioje iš visų pusių liepos lietuviška šnektė, ir jei žvilgsnis nebūtų užkliuvęs už gretimų, akiai neįprastų pastatų su ryškiomis reklamomis — galėjai pagalvoti esanti Lie-tuvoje.

Tačiau kažkas buvo kitaip. Ne-matyti nė vienut vieno apniuku-sio veido. Glėbesčiuodamiesi ir sveikindami vieni kitus, žmonės tarsi dalijosi dvasios giedra. Ga-lėjai nujausti ir patirti nuotaiką, kurioje maišėsi ir džiaugsmas ne-dažnai pasitaikanti proga būti drauge tokiam dideliame tau-tiečių suėjime, ir pasididžiavimas savosios bendruomenės stiprybe bei pajėgumu suruošti tokią šventę, sukvietusią draugėn per 14 tūkstančių lietuvių, ir jaudu-lys dėl jos sėkmingumo. Nema-nau, kad būtų pavykę surasti šioje minioje nors vieną abejingą veidą, — tokių tiesiog nebuvo nei tarp atlikėjų, nei tarp žiūrovų. Matyt, abejingieji, jei tokių esama, tiesiog nedalyvauja to-kiuose renginiuose.

Teko girdėti nuomonių, kad šioje šventėje, lyginant ją su ankstesniosiomis, ką kas pasige-do iškilmingumo oficialiojoje dalyje. Neturėdama galimybės ly-ginti, galiu perduoti tik savo asmeninį įspūdį, patirtą didžiulėje salėje, kurioje vyks-tanti veiksmą nuo pirmųjų sveikinimo žodžių iki pasku-tiniųjų muzikos taktų priėmiam kaip nepaprastai gražų, sumaniai surežisuotą ir giliai prasmingą reginį.

Kai salėn viena po kitos pradėjo žygiuoti įvairių miestų šokėjų grupės, pasivadinusios tokiais skambiais lietuviškais vardais, stebėjau ir žiūrovų reakciją. Tai nebuvo paprastas smalsumas ar vien tik noras įžiūrėti šokėjų gre-tose koki pažįstamą veidą. Šis at-likėjų paradas prieš prasidedant šventei buvo lyg ir savotiškas galimybių įvertinimas ar peržiū-ra, leidžianti palyginti, kiek šokėjų turi viena ar kita grupė, kaip visų pažįstamiems garsiujų, ilgametės tradicijas turinčių an-samblių vadovams sekasi burti jaunimą. Gal todėl tiek daug katučių susilaukdavo patys mažiausi šokėjai iš įvairių miestų lituanistinių mokyklų.

* Autorė Silvija Vėlavienė yra Nacionalinės Martyno Mažvydo bib-liotekos Vilniuje Lituanistikos sky-riaus vedėja.

Devintoji išeivijos tautinių šokių šventė 1992 m. liepos 5 d. Rosemont, Illinois.

Jono Kuprio nuotrauka

Pradedant Devintąją išeivijos lietuvių tautinių šokių šventę, giedami Jungtinių Amerikos Valstybių, Kanados ir Lietuvos himnai.

Jono Kuprio nuotrauka

Tai sutvirtino tikėjimą, kad vaikai ir vaikaičiai, taip stropiai šokę savo vaikiškus šokius, bus pajėgūs perimti iš tėvų, senelių ir kitų veiklą.

Daugeliui salėje buvusių žmo-nių ši šventė turėjo priminti metus, kai jie patys sukosi šokio ritme, nes dalyvavimas šokių ra-teliuose drauge su bendraamžiais yra viena iš prieinamiausių lietu-viškumo pajautos ugdymo galimybių.

Besibaigiant atlikėjų paradiui vėl sugavau save belyginančią matomą renginį su Lietuvoje vykusiomis panašiomis šven-tėmis. Nesunku buvo suvokti, kur yra pagrindinis skirtumas.

Rosemont Horizon salėje regėjai margaspalvę linksmy žmonių minią, šokusią savo bei žiūrovų džiaugsmui ir malonumui. Visų atlikėjų tautiniai drabužiai buvo saviti, nepanašūs į kaimynų. Kiekviena šokėjų grupė nebuvo aprėdyta vienodais tautiniais kostiumais, kaip iki pastarųjų metų buvo praktikuojama Lietuvoje.

Prisiminiau ir Lietuvos spau-dose prieš kuri laiką vykusią diskusiją dėl tautinių rūbų autentiškumo. Diskusija kilo po to, kai šokių šventėms pagal specialius užsakymus žymūs taikomosios dailės meistrai kūrė kostiumus. Tie kostiumai buvo meniškai ir

gražūs, bet taip stilizuoti, kad menkai tepanešėjo į tikruosius. Ir vel nejučia pagalvojau, kad iše-i-vijoje pavyko išsaugoti nepaly-ginamai tikresnį, archaiškesnį tautinių švenčių vaizdą, nemato-momis gijomis besisiejančią su lietuviško sodžiaus menu.

Nebūdama šios srities specialis-te, tegaliu dalintis tik asmeniškais pastebėjimais bei palygini-mais. Esu dėkinga likimui, kad mano kelionės, skirtos išeivijos leidinių studijoms bei bibliogra-favimui Lituanistikos tyrimo ir studijų centre laikas sutapo su šia neišdildoma įspūdi palikusia švente, leidusia giliau pažinti išeivijos kultūrinę aspiraciją.

Mūsų kompozitoriai Lietuvos scenoje

RŪTA KLEVA
VIDŽIŪNIENĖ

Kartais įdomūs įvykiai praside, da labai paprastai. Kai Los An-geles lankėsi Klaipėdos muziki-nio teatro ir konservatorijos docentas Pranas Narušis, buvau jo tetos Liaudanskienės papra-šyta parodyti jam mūsų miestą. Šį garsų klarnetistą teko girdėti solo koncerte mūsų scenoje, tad mielai sutikau. Bevažinėję po gražųjį Pacifiko pakraštį, man parūpo šį asmenį supažindinti su kompozitore Giedra Gudauskie-ne, o dėl šios pažinties Pranas Narušis grįžo į Lietuvą su didžiuliu kraičiu mūsų kompozitorių gaidų. Dabar laikau rankoje šios pažinties išdavą — *Lietuvos aidą* straipsnį: „Šventinį vakarą — išeivijos kompozitorių muziką“.

Pasirodo, kad kovo 24 dieną Klaipėdos Konservatorijos salėje, o balandžio 6 dieną Kauno Fil-harmonijoje gausiems klausyto-jams pristatė išeivijos kompozito-riai. Pradėta su Giedros Gudaus-kienės vokaliniais kūriniais: Peizažas (žodžiai Prano Lember-to), Requiem mano draugams (žo-džiai Julijos Švabaitės) ir Gin-tarėlis (žodžiai Violetos Gedgau-dienės). Solistė buvo N. Grigala-vičiūtė, koncertmeisterė D. Jonu-šaitė.

Ėjo dvi Onos Metrikienės dai-nos: Malda (žodžiai Izabelės Mote-kaitienės) ir Esi Tu, (žodžiai I. Prižgintaitės), pažymint, kad nors Ona Metrikienė gimusi Amerikoje, jos dvasia grynai lietuviška, gal paveldėta iš jos tėvo, kuris skambino kanklėmis bei grojo smuiku. Po to: Juozo Žilevičiaus Karvelėlis, Ratai, Tėviškos ilgesys ir Juozo Strolios Nakties akimirka. Vėliau K.V. Banaičio siuita Lietuviškos idi-lijos ir Giedros Gudauskienės puikieji Metų laikai, Trys lietu-viškos patarlės, Auksas ir pele-nuose žiba, bei smarkūs ir įspū-dingi Los Angeles eskizai.

Antroje koncerto dalyje buvo girdimi originalūs K.V. Banaičio, Jono Stankūno, Broniaus Budriū-no, Juozo Strolios kūriniai, bei P. Balevičiaus harmonizuotos liau-dies dainos.

Kauno tiesa savo kultūriniame priede, straipsnyje „Sugrįžimai prie savųjų šaknų“, aprašo dviejų išeivijos kompozitorių kūrybos vakarą, kurį bendromis jėgomis paruošė Klaipėdos ir Kauno mu-zikai, tai Vytauto Jančio ir Giedros Gudauskienės. Autorius Viktoras Gulmanas sakosi apsidžiaugęs, kad toji Gudauskienė pasirodė esanti ta pati Nasvytytė, buvusi aušrokę, su kuria kartais ir valsa susukdavė. Jam palikę puikų favimui Lituanistikos tyrimo ir studijų centre laikas sutapo su šia neišdildoma įspūdi palikusia švente, leidusia giliau pažinti išeivijos kultūrinę aspiraciją.

Iš Devintosios išeivijos tautinių šokių šventės: Vasario 16-osios gimnazijos Vokietijos šokėjai.

Jono Kuprio nuotrauka

Šokių šventė

Štai tūkstančiais jūs iš anapus Atlanto, atogrąžų saulės ir dengiančio mus horizonto atėjot supint Blėdingėlėje savo svajas ir jas nudažyti Nevėžio vaivorykštės auksu.

Ir sukas rateliais prieš amžius įausta spalva i šokio dainuojantį ritmą ir dryžių trintį. Rateliuose sukas viltis, kad vis šoks Šatrija ir Vėtrungė, gimus ant Nemuno kranto.

Iš priespaudos maro pakilus laisva Praeitis undinių ir laumių liepsnojančiais žvilgsniais jus stebi ir pina vainiką iš šokančios laimės žiedų papuošti jūsų ateitį, sapną ir meilę Tėvynei.

Su jom, su undinėm ir laumėm mes žiūrīm, kartu i Praeiti, šokančią džiaugsmo jaunystės tryptinį, o jūs mums nudažote žvilgsnį trispalve viltim, kad amžiais visuos kontinentuos lietuvių kartos: Lietuva, Lietuva, Lietuva!

Česlovas Masaitis

Čikaga, 1992/07/06

niame gyvenime, netgi religinės muzikos kūryboje, kuri Lietuvoje labai apleista. Čia buvo gir-dima penkių liaudies dainų pynė ir ciklas „Metų laikai“, kurį atliko Konservatorijos choras, vedamas J. Kubiliaus. Taigi tai buvęs neeilinis koncertas, nes visi kūriniai čia buvo atlikti pirmą kartą.

Šių koncertų užmegztį ryšiai nenutrūko. Muzikologė D. Pet-

rauskaitė dabar kviečia organi-zuoti ryšius tarp Amerikos ir Klaipėdos konservatorių, nes šių muzikų vardas po koncertų nus-kambėjo garsiai ir gražiai, o dabar per radiją vis transliuo-jamos šių koncertų įrašai. O docentas Pranas Narušis turi pla-ną sudominti net ir pačius ma-žiausius Giedros Gudauskienės Meškiuku Rudnosiuku (Vytes Nemunėlio).

Iš Devintosios išeivijos tautinių šokių šventės šokėjų eisenos: (kairėje) svečiai iš Lietuvos — Klaipėdos „Vėtrungė“, (dešinėje) būrelis Tautinių šokių šventės mažųjų šokėjų.

Jono Kuprio nuotrauka

Zigmui Kuzmickiui skirtos knygos

ALGIMANTAS MIŠKINIS

1991 metų pabaigoje „Šviesos“ leidykla Kaune išleido Teresės Bakanauskienės ir Ramučio Karmalavičiaus knygelę apie Zigmą Kuzmickį (1898-1976). Ši nedidelė (84 puslapių) knygelė — tai pirmasis lietuviška skaitytoja pasiekęs leidinėlis apie sovietiniais metais nepagrįstai ir sąmoningai užmaršintą patriotinės minties literatūros istoriką, kalbininką, pedagogą ir literatą. Iš tikrųjų ar tuo metu okupuotoje Lietuvoje galėjo patikti valdžiai žmogus, rašęs, kad „lietuvių tauta turi kruvinom vagom išraižytą tautiečių širdyse lietuviško žodžio istoriją. Jei esame pakėlę daug kryžių savo gyvenime, tai vienas iš reikšmingiausių yra buvęs tas, kuriame lietuviškas meno žodis buvo kryžiuojamas. Įvyko stebuklas. Nukryžiuotasis žodis kėlėsi iš numirusiųjų, ir šiandien jis gyvas mūsų tarpe. Žodis tapo nenugalima idėja, verta mūsų tautos kultūrai. Tad natūralu, jog toji knygelė, iš kurios paimti ci-

Zigmą Kuzmickis (1898-1976)

tuotieji Zigmą Kuzmickio žodžiai, galėjo išvysti dienos šviesą tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę.

Praejus vos keliems mėnesiams po šios knygelės pasirodymo, buvo išspausdinta ir rimta Zigmą Kuzmickio kūrybinio palikimo knyga (288 puslapių) *Tikėjęs gim-*

tuojų žodžiu, kurią sudarė ir komentarus parašė Ramutis Karmalavičius. Knygoje sudėta Zigmą Kuzmickio kritika, publicistika, atsiminimai, kalbotyra (beveik viskas parašyta iki 1938 metų). Būtinai, o kartu ir malonu pažymėti, jog ši privačios „Oriento“ leidyklos knyga galėjo pasirodyti tik todėl, kad Amerikoje atsirado lietuvių išeivijos žmonių, kurie, net praėjus daugiau kaip 50 metų, vis dar geru žodžiu minėjo bei mini savo buvusį mokytoją. Tai Lidija ir Vytautas Kostas Čepai iš Elon College, North Carolina. Šie žmonės, paskyrę 1,500 dolerių knygai išleisti, apvainikavo Zigmą Kuzmickio našlės ne vienerių metų pastangas. Todėl pirmajame knygos puslapyje tai pažymėta šiuo įvadu: „Zigmą Kuzmickio našlė Teresė Jančiūtė-Kuzmickienė nuoširdžiai dėkoja šios knygos sponsoriams — buvusiems Z. Kuzmickio mokiniais, dabar JAV piliečiams Lidijai ir Vytautui Kostui Čepams“. Deja, Vytautas Čepas šios knygos jau nesulaukė.

Knygos kelią į Ameriką gero kai apsunkina tai, kad dėl tam tikrų priežasčių Lietuvos paštas šiuo metu nepriima knygų į kai kurias užsienio valstybes, tarp jų ir JAV. Todėl trys knygos *Tikėjęs gimtuojų žodžiu* egzemplioriai, kuriuos atvežiau balandžio pradžioje, vykdamas paviešėti pas dr. Jurgį Gimbutą į Arlington, Massachusetts, kol kas, matyt, šiame kontinente vieninteliai. Vieną jų su individualiu Teresės Kuzmickienės padėkos raštu, jos prašymu, pasiunčiau Lidijai Čepienei, kitą — Jono Dainausko bibliotekai Čikagoje, o trečiąją palikau savo vaišingajam šeiminkui Jurgiui Gimbutui — buvusiam Zigmą Kuzmickio mokiniui. Baigdamas šią informaciją apie Zigmą Kuzmickiui skirtas knygas, o Lietuvos Kultūros fondo valdybos prezidiumo vardu dėkodamas Lidijai Čepienei, norėčiau pažymėti, jog knygoje *Tikėjęs gimtuojų žodžiu* sudėta tik nedidelė dalis Zigmą Kuzmickio raštų, kurie neprarado savo reikšmės ir šiandien. Būtų labai gražu, jei kas nors, sekdamas Lidijos Čepienės pavyzdžiu, galėtų pratesti jos iniciatyvą.

Ar ši knyga bus skaitoma?

VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS

• Juozas Leonas Navickas. **VERTYBĖS IR DOROVĖ.** Moralinės filosofijos pagrindai. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1988. 234 puslapiai.

Ligi šio šimtmečio pradžios katalikai dorovės mokslo kultivavimui paprastai kalbėdavo apie dorybes. Ir dorybių mokslą buvo plačiai išvystę. Tačiau naujaisiais laikais dorovės moksle pradėta kalbėti ne apie dorybes, bet apie vertybes. Katalikai dorovininkai nesipriešino šiam jų tyrinėjamo objekto vardo pakeitimui ir jungėsi ir į vertybių mokslą, tačiau neišsivadėdami ir dorybių mokslo. Profesoriaus Juozo Navicko knyga pačiu savo pavadinimu nurodo šį jo tyrinėjamo objekto vardo dvilypumą. Jo knyga pavadinata: *Vertybės ir dorovė*. Iš to galime suprasti, kad Navickas visų pirma kreipia dėmesį į vertybes, tačiau neatsisako ir dorybės sąvokos, nes savo mokslą vadina dorovė, t.y. tuo, kas yra susiję su dorybėmis.

Ar yra koks skirtumas tarp vertybės ir dorybės? Skirtumą galima įžiūrėti tą, kad vertybė labiau nori pasakyti tą žmogaus pasireiškimą, kuris pasidaro objektyviai pastebimas ir visų galimas išoriškai įvertinti. Dorybė tačiau nori pasakyti, kad tai yra toks žmogaus pasireiškimas, kuris yra giliai jo paties pasiekimas, kuris gali būti kitų matomas ir pastebimas, bet gali būti ir niekieno nematomas. Modernių dorovininkų atkreipimas dėmesio į vertybes, labiau negu į dorybes, galbūt liudija tai, kad moderni visuomenė norėtų labiau tokių žmogaus pasireiškimų, kurie būtų ne vien vidiniai, bet ir objektyviai pastebimi ir vertintini.

Šioje knygoje Navickas atsiirboja nuo dorovės teologijos arba nuo moralinės teologijos, kaip ji paprastai katalikų tarpe yra vadinama. Šios knygos autorius nori pasilikti filosofijos mokslo ribose. Jis nori vadovautis tais duomenimis, kuriuos žmogaus protas gali pasiekti savo pastangomis. Tai yra žmogaus protinių pastangų studija. Tačiau teorinis priėjimas prie klausimų, kas yra žmogui dora ir kas ne, nėra tokia sritis, kuri domintų kasdieninį žmogų. Mes mielai domimės doriniais klausimais, kai susitinkame su doriniu nusi-kaltimu ar kai pastebime teisingą ir kilnų kieno nors elgesį. Tačiau kai kyla reikalingas pasakyti, kas yra dora, kas ne, tai tas klausimas paprastai išsprūsta

pro mūsų pirštus, kaip neturįs savo apčiuopiamo objekto. Dėl to ši knyga, būdama teorinė, yra pasmerkta nerasti daug skaitytojų, nes nedaug yra žmonių, kurie įstengtų susitelkti prie labai plačios šio objekto skalės.

Navickas supranta, „kad joks asmuo neturi teisės ir galios priimti kitiems savo moralinių įsitikinimų. Todėl jis klausia: „kas gi turi teisę ir kas gali drįsti nurodyti žmogišką veiklą normuojančias taisykles? (p. 74). Už asmens laisvę dorinėje srityje autorius pasisako neabejotinai tvirtai. Dorovės normos neprivalo būti primestos, įgrasintos ir „ikaltos“ prievartos būdu. Prievarta yra dorovei priešingas dalykas, nes prievarta nėra doras ir girtinas dalykas (ten pat).

Tai pasakęs, autorius pajunta priekaištą, kuris gali būti jam iškeltas, būtent, kad, jei žmogus yra laisvas dorinėje srityje, tai viskas yra dora, ką jis apsisprendžia daryti. Turėdamas šį galimą priekaištą minty, autorius sako „kad aš nei negalvoju užstoti ir ginti nei subjektyvinės, nei reliatyvistinės moralės sampratos“ (ten pat).

Turėdamas šį savo uždavinio dvilypumą prieš akis, autorius supranta reikalingą rasti atramą, kuri išgelbėtų abu dalykus ir jo pasisakymą už normuojančią dorovę ir už atskiro žmogaus laisvę. Ir atsakymą į tą problemą jis randa labai paprastai. „Atsakymas yra gana paprastas“, sako jis. „Kiekvienas asmuo turi neužginčijamą teisę ir, sakyčiau, net pareigą peržvelgti ir persvarstyti dorovės sritį ir savo paties prigimtį ir ieškoti dorovės gairių pačių daiktų esmės“ (p. 74).

Šis, sausiai atrodantis, atsakymas tačiau yra gera gairė dorinei filosofijai. Ji sako, kad reikia žiūrėti ne atsitiktinių uždavinių, bet to, kas galioja visada. Pagrindiniai žodžiai Navicko sakinyje yra „žiūrėti daiktų esmės“. Dorinis dėsnių turi pasilikti galiojančiais visada. Aš, kaip atskiras veikėjas, žiūrėdamas vien kasdieninių aplinkybių, galiu lengvai apsispręsti taip, kad tas sprendimas bus nedoras. Bet jeigu aš žiūriu į save, kaip žmogų, viso žmogiškumo apimtyje, aš negaliu elgtis taip, kaip atsitiktinėmis nuotakos ar net kai kurie įsakymai man liepia. Tokia yra Navicko pasakymo „žiūrėti daiktų esmės“ prasmė. Tame pasakyme galima rasti atsakymą ir tokiam žmogui, kuris buvo doriškai prievartau-

Juozas Navickas

jamas ar nacionalsocializmo, ar komunizmo.

Gal kas sakys, kad ši gairė yra per mažai ryški, per plati. Tai iš dalies yra tiesa. Bet ši tiesa sako ir kitą svarbų dalyką. Ši gairė nėra totalistinė. Ji palieka daug vietas paties žmogaus apsisprendimui, atsižvelgiant esamų aplinkybių. Ši gairė savyje talpina tai, kad ji yra vadovė laisvam žmogui. Tik laisvas žmogus gali būti doras. Negana to, ši gairė yra vadovas tik protingam žmogui.

Navickas labai išryškina tai, kad anapus dorovinių svarstymų stovi sąmoningas asmuo. „Kiekvienas veikiantis asmuo savo veiklos aktus ir planus grindžia savo paties pasirinktais siekais, tikslais ir motyvais“. Tik žmogiškas asmuo talpina savyje dorovinei veiklai reikalingus duomenis. To neturi joks gyvulys, kuris veikia be savo apsisprendimo, įsakomas natūralaus instinkto. „Yra pernelyg aišku“, sako Navickas, „kad tik asmuo — gali būti kilnus ar niekiškas, dosnus ar gobšus, atlaidsus ar kerštingas...“ (p. 73).

Mūsų laikų dorinėse studijose yra labai išryškintas jausmo vaidmuo doriniams žmogaus apsisprendimams. Sakoma, kad dorovės filosofas negali praleisti iš savo dėmesio atskiro žmogaus jausminio impulso. Tai realybei aptarti yra atsiradęs net naujas žodis „emotivizmas“. Žodis emocija reiškia žmogaus jausmų visumą. O iš tos pačios šaknies kilę žodis emotivizmas reiškia žmogaus jausmų pabrėžimą doriniuose sprendimuose. Vienas dorovės filosofas šitaip aptaria emotivizmą: „Emotivizmas yra mokslas, kuris sako, kad visi vertinantys sprendimai, ir ypač doriniai sprendimai yra nieko dau-

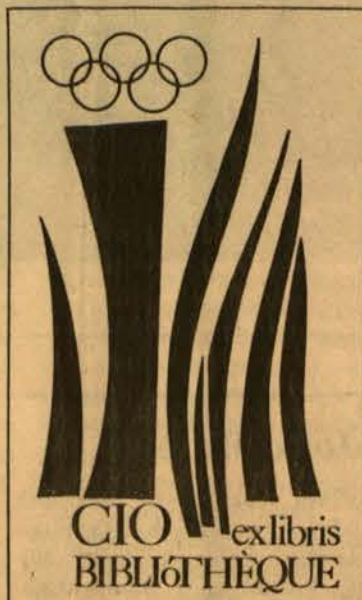
giau kaip suteikimas pirmenybės jausmo išraiškoms ir nuotaikoms, kai eina reikalingas apie dorovės ir vertinimo dalykus“ (Alasdair MacIntyre, *After Virtue*, South Bend, Indiana: University of Notre Dame Press, 1981. P. 11).

Neatrod, kad Navickas galėtų pritarti tokiam dorovės mokslo supratimui, kuriam atstovauja emotivizmas. Tačiau, iš kitos pusės, Navickas turi labai gerą supratimą žmogaus jausminio struktūros vaidmens jo doriniuose sprendimuose. Jis rašo: „Jokiu būdu nedera ir net negalima į jausmus ir emocijas žvelgti neigiamu ir peiktinu požiūriu, nes tai reikštų atmesti ir neįvertinti vienos labai prasmingos asmens gyvenimo apraiškos, kuri ženklina žmogaus autentišką ir ypatingą rūšies prigimtį.“ Iš šio jo pasisakymo aiškėja, kad Navickas, svarstydamas žmogaus dorovės normas, nedaro skriaudos žmogaus prigimčiai.

Šia proga galima grįžti prie šios knygos populiarumo klausimo. Esame atkreipę dėmesį į tai, kad šios studijos autorius atsiirboja nuo specialiai katalikiškos dorinės teorijos. Bet kaip tik dėl to, kyla klausimas, ar ši studija negalėtų būti natūraliu vadovu tiems Lietuvos inteligentams, kurie daug metų buvo pavergti marksistinės-lenininės dorovės svarstymo, nesiskaitančios su žmogaus prigimtimi. Išsilaisvinus Lietuvai, kai kam iš marksistinės galvosenos žmonių kils klausimas, kas iš tikrųjų yra dora, kas ne. Krikščioniškos dorovės mokslo daugeliui iš jų, kurie ateina iš toli, gali atrodyti per daug atitrauktas nuo gyvenimo.

Milžiniška marksizmo-leninizmo pastanga dorinį gyvenimą atskirti nuo krikščioniškos religijos, be abejo, bus palikus lietuviškoje visuomenėje savo nuosėdų. Dėl to norint mastančiam žmogui susigaudyti, kas iš tikro natūraliai yra dora, kas ne, kelias gali vesti per studiją, panašią į Juozo Navicko *Vertybės ir dorovę*.

• Šiais olimpiniais metais Tarptautinis olimpinis komitetas (Comité International Olympique) paskelbė tarptautinį konkursą Komiteto bibliotekos ekslibriui sukurti. Neseniai paaiškėjo, kad pirmąją premiją ir 2,000 DM (apie 1,700 dolerių) gavo čikagiškis dailininkas Vytautas O. Virkau. Jo sukurtas ekslibris puoš Olimpinio komiteto bibliotekos Lausanne, Šveicarijoje, knygas ir bus eksponuojamas konkurso dalyvių parodoje. Šio, čia reprodukuojamo knygos ženklą, kopijos taip pat skirtos Olimpiniam muziejui

Vytauto O. Virkau ekslibris

Lausanne mieste, Gutenberg'o muziejui Mayence, Vokietijos sporto muziejui, kuris yra Koeln'e bei Sporto muziejui Varšuvoje.

Artūras Tereskinas

TĖVE MŪSU

vaikiškame mano veide išdegintas vienatvės sakramentas: nuotraukoje apvilktas juodais kailinukais, apautas veltiniais stoviu prisimerkęs, nuleidęs lūpų kampučius, žinau, rytoj mane krikštys krauju, sename name skambės motinos klyksmas, o aš, sapnuodamas raudoną batuką atsitrenkiant į tėvo galvą būsiu sutvirtintas amžinai jo nemeilei, rydamas ašarom suvilgytą duonos kriaukšlę, regėsiu vienuolišką jo tonzūrą, išteptą suodžiais; atsiversiu knygą, kurioje įrašyta: Tėve mūsų, ir skaitysiu, tikėdamas, kad langai ir grindys gali užmiršti mane ir atleisti mano neapgailėtą liūdėsį

VIRGIN AND CHILD
CROWNED BY ANGELS.

COLYN DE COTER.
1490-1510

madona su kūdikiu sename kambaryje, girti riksmas pravažiuojant mašinoms virpa sekcijų stiklai, spintų stalčiai, skaisčiai žiūri į apkreiptą paklodę, stalą, kietai sučiaupus lūpas, laukdama karūnos, bet kūdikis klykteli: butelis skrieja apie tavo galvą o kraujo karūna vis didėja užliedama triukšmą, nušviesdama dvokiančią prieblandą, tu šypsaisi, mano motina, laikydama mane, du angelikūnai pasimato languos — šypsaisi ir nesakai nė žodžio

giesmė vienatinei
šio amžiaus išrinktajai:
giedu kojas, panašias
į priesmėlio gyvatę,
vingiuojančią nežinomybės:
trobos, tvenkiniai, prižėlę
maurų, klysti ir bijoti —
mano žodžiai, juos skiriu
tik tau, vienatine,
kuria
rėkiančią iš siaubo
geria veidrodiniai
vandenys, žalvaris,
smaragdas ir sidabras
tavo judesių užgesta,
kai mano lūpas
perveria neatpažintas
garsas

ŠV. JONAS

persisveriu pro langą, paskutinis žvilgsnis sustoja ties ežeru, sidabriškai švytinčiu, klevu (po juo sutūpę vaikai žudo leisgyvių driežą), vystančia nasturta, kuri aitriai kvepia lyg verktų manęs: juntų, kaip galva žnegteli ant kiemo takazolių, kraujas stipria čiurkšle paženkliną praeinančių veidus, o Salomė, suspaudus glėbį apdužusią lėkštę, lekia gatvės grindiniu šaukdama: Erodai, akis užsidenk; juntų, kaip kito kiemo kvailėlis merkiiasi ir godžiai įkvepia gaivinanti kraujo kvapą

1983

tamsios miestelio gatvės kvepia mūsų kojom: lekiu klupdami barokinės bažnyčios šventoriun, ten mus paguos vienuoliškas kaštonas, išplėšyti mišiolio lapai, giedantys žaltvykščių aidą, alkanas rudens naktis, kurias myluoja aštriadantis vėjas: Dievuli mano, koks tamsus rugsėjai! kada eilėraščius užmirštame lyg kraupią bausmę: pakartieji, susėdę kryžkelėse, švilpauja — ir kas dangaus to per aukštumas Žemaitijoje! o nepasiekiamas dangau! — kopėčios ir rykštės, viny ir plaktukas laukia mūsų rankų — taip išsilgę ašarų ir kraujo — net graudu; bet mes pakylam, be paguodos vydami į šalį šalti — visa, rodos, rimsta (bet niekad nenurims) — rūkas apsupa bažnyčią, ją nuskandindamas tyloj, kad nematytum nedegamų žvakių, pridergtų monstracijų, taurių, jose apsigyvenę vorai ir kirmėlės, kad negirdėtum varpo klyksmo, kuris apauga ežero pakrantę tarsi dygūs, nuodingi meldai

naktis tarsi paklydėlis sūnus parkrinta man prie kojų, tamsiaplaukė žylanti galva nusvyra prašydama: tik neatleisk, mėnuo šlapinasi negyvelio šviesa ant mūsų žemės: gatvės, grindiniai, balkonai yra dvokdami nasturtom, pelargonijom, bevardėm uogom, kurios i ašaras panašios (permatomos, didelės ir sūrios) — verki, paklydėli sūnau, tom ašarom, nuogu torsu riedančiom, be galo verki, androginiškas sūnau, ne nuovargi atleisti, bet negrįžimo alkį

Balsai tyloje

(Atkelta iš 1 psl.)

nos Degutytės, Justino Marcinkevičiaus, Marcelijaus Martinaičio (15), Juditos Vaičiūnaitės, Sigito Gedos, Onos Baliukonytės, Ni-jolės Miliauskaitės, Gražinos Cieškaitės, Gintaro Patacko, Romo Daugirdo ir Vytauto V. Landsbergio. Vel reprezentuojamos kelios kartos. Vėl praliedžiam — Albinas Žukauskas, Vytautas Bložė ir (užvis skaudžiausia) sibirinė Antano Miškinio pozėja.

Labai nesinorėtų, kad šios pastabos praskambėtų kaip priekaištai *Voces en el silencio* vertėjai ir redaktorei, nes tai milžiniškas darbas. Už jį Birutė Cipliauskaitė nusipelnė visų mūsų pagarbos. Neteko man turėti rankose nei Jono Zdanio sudarytos mūsų lyri-kos rinktinės anglų kalba — *Selected Post-War Lithuanian Poetry* (1978), nei Vytauto Kubiliaus

redaguoto leidinio vokiečių kalba *Litauische Poesie aus zwei Jahrhunderten* (1983), nei pagaliau į italų kalbą verstų žeminių — *La nostalgia dei terrestri di Pietro U. Dini* (1989), užtat negaliu tu leidinių palyginti su Cipliauskaitės atliktu darbu. Tačiau esu tikras, kad dėka Birutės Cipliauskaitės yra stipriai pažengta pirmyn mūsų literatūros popularinime svetimačiuos. Vienteliu tamsiu šešėliu lieka tas „Edition a cargo de Birutė Cipliauskaitė“, kėpsantis viršelyje. Kažkodėl jokios mūsų institucijos, jokie milijoniniai-ziljoniniai fondai nesiteikė prisidėti finansine parama prie šios knygos išleidimo. Vertėjos balsas atsimušė į kultūrinės dykros tylą. VOCES EN EL SILENCIO. Poesia lituana contemporanea. Introduccion y traduccion de Birutė Cipliauskaitė. Barcelona: Los libros de la Frontera, 1991. 176 p. (El Bardo 131. Coleccion de poesia dirigida por Carlos Sahagun.

Medžio drožinių liaudies menas Lemont'e visą vasarą

VIKTORIJA MATRANGA

Žengti laiptais į Lietuvių dailės muziejaus galerijas Lemont'o Lietuvių centre tai yra tarsi įžengti į paslaptingą mišką. Ten šią vasarą liaudies meno parodoje gyvena laumės, šmėklos, raganos ir velniukai, ten šlama Lietuvos pušynai ir šniokščia upeliai. Mūsų vis skubančiame greitkelių pasaulyje atsilankymas į šias galerijas yra tarsi persikėlimas į anapus mėnulio. Čia vaizduojama žemė, kur piemenukai laksto basi, mergelės prausiasi prie šulinio ir vaikai užlipa ant pečiaus miegoti. Čia vaidenasi legendos ir pasakėčios iš lietuvių mitologinės ir religinės buities. Ramiai pasimeskime tarp šių dvasių, atverkime širdis ir mintis šiai šventykloi.

Parodoje išstatyta 88 medžio skulptūros, sukurtos 19 dievdirbių. Šie menininkai kartais pradėjo peiliuku drožinėti, vaikais bebūdami, kiti išėjo aukštesnius mokslus. Dauguma darbų daryti 1987-1991 metais, tik keli anksčiau net 1973 metais. Visa kolekcija čia pas mus yra dėka Rasos ir Romo Pukščių, jų lėšom, rūpesčiu surinkta ir atvežta Čikagon. Apskritai ta visa grupė reprezentuoja naujosios Lietuvos liaudies menų atkūrimą i. atsigrįžimą į ne tik mums įprastas religines temas, kaip Šv. Jurgis su slibinu, rūpintojėlius ar Pietas, bet ir atnaujinimą senų pasakų.

Meistro Ipolito Užkurnio kūriniai sudaro šios parodos vaizdų centrą. Jo 16-oje darbų spindi tautos mistikos, vargu, juokų ir kasdieninių nuotykių išgyvenimas. Jo didžiulė 1991 metų statula Dailės muziejaus kolekcijos kambaryje rodo prisikėlusį Kristų virš 12 nukankintų apaštalo. Ši monumental 3 metrų aukščio ir 90 cm pločio skulptūra vaizduoja visų šventųjų kančias. Šv. Tada mirė nuo kirvio, Šv. Jonas aliejaus katilė, šv. Petras nukryžiuotas aukštyn kojom. Veidai paimti iš Michelangelo „Paskutinės vakarienės“. Dailininkas aiškina, kad tėvuko pasakojimai jam davė mintį tokį veiklą išdrožti. Štai šis veiklas savotiškai sujungia liaudies meno šaknis ir Vakarų Europos dailės istoriją.

Tačiau to paties Užkurnio 1986 metų „Baltaragio malūnas“ tiesiai iš lietuviškų pasakų. Ten matom žmonės, gyvuliai, ir velniukus, kurie tąsosi vėjo malūne. Jo 1989 metų „Žmogus ir gamta“ įpina žodį kartu su vaizdu ir pradeda sekti mums pasaką: „Labai seniai, žemėje gyveno žmonės, miškuose žvėrys ir paukščiai, vandenyse žuvis“.

Užkurnio 1991 metų „Blogio būtybės“ subtiliai geltonais, žaliais ir raudonais atspalviais vaizduoja Lietuvos kankintuosius Staliną ir Hitlerį. Toje skulptūroje, kaip ir kitose, Užkurnys pasisako ne tik trim dimensijom, bet ir žodžiu. „Po pasaulį, nuolat bėgiojo blogio būtybės, pasireikšdamos visokiom spalvomis. Kartais subėga kelios į vieną būtybę, engia žmones, sunaikina ištisas tautas. Tos blogio būtybės negalėtų tiek daug pridaryti blogio, jeigu neatsirastų, kas joms patarnautų. O tai atsitinka todėl, kad atsiranda nevykėlių, o tuo blogiau, kai jie atsiranda tautoje. Tie nevykėliai dedasi su blogio būtybėmis — dabar jie galės pasireikšti: ir vieni rodo kelią, kiti parodo kur kas padėta, o tom blogio būtybėms labai pravartu — jos pasidaro viską žinančios, viską matančios, viską girdinčios“.

Užkurnio monumentalios grupinės skulptūros turi stiprų „toteminį“ paminklinį aspektą. Jo didelės skulptūros, pastatytos Lietuvos laukuose, primena indėnų totemų arba paslaptingus

Ipolitas Užkurnys

„Kaimo berniškis“, 1984

stulpus Easter Island dievus. Šioje parodoje dažnai mažesni, bet vis dėlto perduoda miško dvasių mistiką. Atsimenam, kad esam kilę iš stambeldžių.

Šie darbai nėra anoniminiai liaudies meno kūrinių. Dažnai tuoj pat žiūrovas gali atspėti dailininko unikalią ranką iš veidų ekspresyvumo, medžio išskaptavimo ir užbaigimo. Pavyzdžiui, tinkamu vardu pavadintas Eglūnas Židonis pasirenka šviesų medį, turbūt eglę ar pušį, kurią palieka natūralios spalvos.

Eglūnas Židonis

Trys kaukės

Laiškai redakcijai

Dėl dainininko Jono Butėno

Jūsų liepos 11 dienos *Draugo* kultūrinio priedo laidoje išspausdintas Stasio Baranausko-Baro straipsnis, minintis solisto Jono Butėno šimto metų gimimo sukaktį, manijje sukėlė gilaus liūdesio ir nostalgijos jausmą...

Vienoje to straipsnio nuotraukoje matome Jono Butėno Čikagos dainavimo studijos mokinių grupę. Pirmoje eilėje ta neat-

Jis gimęs 1962 metais ir pradėjo drožinėti būdamas 14 metų. Jo skulptūrų veidai ir figūros ištemptos giliais skaptavimais, akimirkos stilizuoja veidų charakterius kaukėse.

Dailininkas Albertas Žulkus, gimęs 1933 metais, baigė Telšių Taikomosios dailės technikumą 1958 metais ir po to dirbo „Dailės“ kombinate. Nuo 1962 metų buvo LTSR Liaudies meno draugijos Žemaitijos skyriaus narys. Dažnai dalyvauja vietinėse ir užsienio parodose, ir apdovanotas

daugeliu garbės raštų bei diplomų. Jis šioje parodoje rodo devynis religinius darbus, kurie dažnai tamsaus šilfuoto medžio, su įprastai pailgiais veidais, paskendusiais skausmuose.

Raimondo Puškorius 1991 metų kopyltstulpis dengtas vario stogeliu ir papuoštas metalinėmis detalėmis. Ši monumental 220 cm skulptūra tuoj patraukia dėmesį, ir gal žiūrovas šalia net nepastebėtų jo 15 cm „Vaidilos“, kurio apgaunantis mažas dydis yra savaip didingas ir stiprus.

Jono Tvardausko trys tapybiški darbai įdomūs savo plokštumu, ypač „Sausio 13-sios skausmas“, kuris yra relijefinis vaizdas, sudėtas iš dviejų dalių.

Kelių dailininkų darbai, tiesa, atrodo, gan formuliniai, manytum, kad tai suvenyrams išdrožinės skulptūros, bet aplamai darbai spindi asmeniškais sprendimais ir tautosakos pajutimu. Šie dievdirbiai Lietuvių dailės muziejuje parodo savo meniškus gabumus ir dabartinės Lietuvos liaudies meno sankryžą. Stebėsimės, kaip toliau vystysis toks „liaudies menas“ laivintų dailininkų kūryboje ir kaip naujos gyvenimo sąlygos miestiečiams iškels naujas interpretacijas kaimo gyvenimo vaizdavime.

Paroda vyksta iki šių metų rugsėjo 26 dienos, tad visą vasarą galima į galerijas nuvežti savo svečius ir pažįstamus pamatyti šį nepaprastą turtą. Gali būti, kad šis pervežimas tiek daug kultūrinio lobio bus paskutinis išleistas iš Lietuvos. Visi džiaugiamės Pukščių ryžtu ir pasisekimu mums parodyti tokį menišką įvairumą. Vasaros atostogų metu yra daugiau progos laisvai praleisti ramiai valandėlę, paskirtą Taikomosios dailės technikumui. Reikia pamąstyti kaip išlaikyti šių skulptūrų poveikį, kai grįžtam į savo skubančią kasdienybę.

Lietuvių dailės muziejaus administracija paruošė gražų supažindinimo lankstinuką su visų darbų parodoje pavadinimais. Ši informacija atskirai išspausdinta anglų kalba, kas yra labai lauktinas dalykas Muziejaus didėjančiai publikai amerikiečių tarpe.

savo auka išlaidų padengimui.
V. Chanauskas-Chainas
Naples, Florida

Dėl lietuvių karių Vietname

Malonūs ir gerbiami lietuvių karių Vietnamo kare projekto iniciatoriai.

Atvertėte labai reikalingą lietuvišką lapą — lietuvių karių, kovojusių Vietname, atminimui... [Toliau laiško autoriai pateikia išsamų pluoštą žinių apie kai ku-

Ateitininkų studijų dienos Dainavoje

Tradicinės Ateitininkų studijų dienos Darbo šventės savaitgalį Dainavoje, Mancherster, Michigan, šiais metais įvyks rugsėjo 4-7 dienomis. Per studijų dienas vyks įvairi dienos ir vakaro programa kiekvieną dieną. Pagrindinis programos dėmesys bus skiriamas dvasinio atgimimo Lietuvoje klausimui.

Tarp paskaitininkų, paskaitų koreferentų ir svarstybių dalyvių bus: Vytautas Bieliauskas, Petras Kaufmanas, Gytis Liulevičius, Antanas Masionis, Jonas Pabedinskas, Petras Plumpa, Darius Sužiedėlis, Pranas Zundė ir kiti.

Kviečiama registruotis šiose studijų dienose dalyvauti bei Dainavoje nakvynę užsitikrinti pas Lidiją Ringienę, 50 Carriage Trail, Palos Heights, IL 60463, telefonas (708)361-2557.

AN

39-oji Lietuviškųjų studijų savaitė Europoje

Tradicinė Lietuviškųjų studijų savaitė Europoje šiais metais vyks nuo rugsėjo 16 iki 23 dienos Austrijoje, Alpių papėdėje, Berwange (netoli Vokietijos sienos). Dienos pragyvenimo kaina vienam asmeniui — 470 austriškų šilingų arba 68 DM, arba 41 JAV doleris. Registruotis reikia pas Ireną Joerg, A-6473, Werns 62, Austria, įmokant 100 DM registracijos mokestį (jaunimui 50 DM).

Siemietinės Lietuviškųjų studijų savaitės programa: Laima Andrikiene (Lietuvos parlamento atstovė): Lietuvos kelias į rinkos ekonomiką — ekonominė reforma ir ūkio vystymasis;

Vaidotas Antanaitis: tema bus pranešta vėliau;

Profesorius dr. Alfred Bamesberger: Archeologija ir lyginamoji kalbotyra;

Dr. Kęstutis Girnius: Lietuvos politinio konsensuso sužlugimo priežastys;

Darius Kuolys (Lietuvos Švietimo ir kultūros ministras): Istorinė ir politinė lietuvių tautos savivoka.

Kazimieras Motieka (Aukščiausiosios Tarybos pirmininko pavaduotojas: tema bus pranešta vėliau;

Kompozitorius Ričardas Kabelis: Kompozitoriaus Ryčio Mažulio kūryba;

Ministras Algimantas Nasvytis, Senojo Vilniaus architektūrinio landsafto unikalumas ir miesto plėtros problemos;

Vincas Natkevičius: Broniaus Krivicko poezija;

Dr. Kajetonas Čeginskas: tema bus pranešta vėliau.

Įvairių svarstybių moderatoriai bus: dr. Jonas Norkaitis, dr. Kęstutis Girnius, dr. Alfonsas Kušlys, dr. Kęstutis Ivinskis.

Studijų savaitės meninė programą atliks: dainininkė Laima Stepaitienė (iš JAV) ir aktorė Dalila Mackialienė (iš JAV).

Ši studijų ir poilsio savaitė Austrijos Tirolyje idiliškoje Alpių kalnų papėdėje, skamba labai patraukliai. O taip dalyvavimą Europos Lietuviškųjų studijų

riuos JAV kariuomenės veteranus lietuvių ir nurodo, pas ką kreiptis smulkesnį informaciją.]

Viso geriausio ir sėkmės šiame pasiryžime Drukteinui ir Aušrai.

Ona (O. B. Audronė) ir Bronius Balčiūnai
Manahawkin, New Jersey

(Nemažai informaciją apie kai kuriuos Vietnamo žuvusius lietuvių karius atsuntė Antanas Dundzila iš Mc Lean, Virginia, nurodydamas taip pat pas ką galima būtų gauti daugiau apie juos žinių. Redakcija dėkoja atsiliepusiems ir Giedriaus Drukteinio kreipimaisi į

Šios vasaros studijų dienos

savaiteje galima suderinti su kelione į Vilnių, Kauną, Druskininkus ir Nidą. Ekskursija, jungianti dalyvavimą Lietuviškųjų studijų savaitėje Austrijoje ir kelionę į Lietuvą, išskris iš Čikagos rugsėjo 15 dienos vakarą į Muenchen'ą, iš ten dalyviai bus nuvežti per Biberach miestelį į Berwang, Austrijoje, kur ištaigingame viešbutyje Berwanger Hof bus apgyvendinti studijų savaitės metu.

Studijų savaitė bus užbaigama rugsėjo 23 dieną, sekmadienį, ir ekskursantai po pietų išvyks į Muenchen'ą, kur tą naktį nakvos. Kitą dieną traukiniu keliaus į Frankfurt'ą, kur pernakvojė rugsėjo 25 dienos rytą išskris į Vilnių. Iš Vilniaus aerouosto per Frankfurt'ą rugsėjo 9 dieną grįš į Čikagą. Nors į Lietuvą ir nevykstantieji, raginami dalyvauti Europos Lietuviškųjų studijų savaitėje — „I kalnus, ir viršūnes!“ (ir į baseiną bei sauną slėnyje). Dėl šių kelionių tvarkaraščio ir kainoraščio galima kreiptis į Travel Advisers, Inc., 1515 North Harlem Avenue, Suite 110, Oak Park, IL 60302. Telefonas: (707) 524-2244, fax 708-524-8422

Aldona Grincevičienė

Santaros-Šviesos suvažiavimas

Šiandieną kai kurios išeivijos organizacijos užsadar, o kai kurie žmonės persikelia gyventi į Lietuvą. Santaros-Šviesos Federacija dar to daryti nesirengia. Šių metų rugsėjo 10-13 dienomis Lietuvių centre, Lemont, Illinois, įvyks 39-asis Federacijos suvažiavimas. Programoje dalyvauja: Valdas Adamkus, Z. Čepaitė, Rimvydas Glinskis, Ilona Gra-

zytė-Maziliauskienė, Vytautas Kavolis, Violeta Kelertienė, Aldas Marčėnas, Daiva Markelytė, Liūtas Mockūnas, Zenonas Rekašius, Leonas Sabaliūnas, Alfred E. Senn, Liūnė Sutema, Saulius Sužiedėlis, M. Šaulauskas, Rimvydas Šilbajoris, A. Šileika, Aleksandras Štomas, Artūras Tereškinas, J. Žekaitė-Kubilienė ir kiti.

Programoje numatyti pokalbiai apie desovietizacijos problemą Lietuvoje; spaudą išeivijoje ir Lietuvoje; politinę situaciją Lietuvoje ir jos demokratizacijos problemas. Taip pat bus pokalbis su išeivijos rašytojais, rašančiais anglų kalba bei dalyvaujančiais amerikiečių/kanadiečių literatūriniam gyvenime. Įvyks ir „Teratūros vakaras anglų kalba, skirtas jų kūrybai. Atskirose paskaitose ar pokalbiuose bus referuojama apie išeivijos knygų gabenimą į Lietuvą sąstingio laikais, bus aptarta tema „Ar yra vietos socrealizmui Lietuvos istorijoje?“ ir nagrinėjamos problemos, susijusios su Šatrijos Raganos ir Jurgio Savickio kūrybos tyrinėjimu.

Santariečių-šviesiečių mintys ne visuomet sutampa su nuomonėmis, įsitvirtinusiomis išeivijos bendruomenėje. Plačioji visuomenė kviečiama apsilankyti Santaros-Šviesos Federacijos suvažiavime, išgirsti kitokių minčių arba asmeniškai įsijungti į svarstybas. Smulkesnė programa bus paskelbta vėliau spaudoje.

Santaros-Šviesos federacijos suvažiavimui registruotis reikia pas Marytę Paškevičienę, 306 West 55th Place, Downers Grove, IL 60516-1537. Telefonas — (708) 852-3887. Registracija priimama iki šių metų rugsėjo 13 dienos.

Kultūrinė kronika

Spaudos konferencijoje Vilnuje kalba profesorius dr. Zigmas Zinkevičius, antras ir trečias iš kairės: Algimantas Čekuolis ir Vytautas Landsbergis.

Profesorius dr. Zigmas Zinkevičius, žymusis Lietuvos kalbininkas, monumentaliosios *Lietuvių kalbos istorijos* knygų serijos autorius, buvo išrinktas Norvegijos Mokslo akademijos nariu, o Rygos universitetas jam suteikė garbės daktaro laipsnį. Profesoriaus Zinkevičiaus aktyviai dalyvauja mokslinėse konferencijose užsienyje, skaitydamas pranešimus. Dalyvavo Tarptautinėje balistikų konferencijoje praėjusių metų rudenį.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

• Algirdo Landsbergio straipsnis „Žvelgiant iš Vilniaus televizijos bokšto“, pernai pasirašytas, buvo įtrauktas į *Sloveniją*, buvo įtrauktas į *Sloveniją*.

ATTAISYMAS

Praėjusio šeštadienio, liepos 18 dienos, *Draugo* kultūrinio priedo numeryje, Česlovo Grincevičiaus straipsnyje apie Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70 metų sukaktį parašyta, kad akademijos „trečiasis suvažiavimas buvo 1936 metais. Turėjo būti: 1939 metais.

„DRAUGO“ PRIEDO VASAROS PERTRAUKA

Kaip ir kiekvienų metų vasarą, rugsėjo mėnesio šeštadieniais *Draugo* kultūrinis priedas neišeis. Pirmas *Draugo* kultūrinio priedo numeris po vasaros pertraukos bus 1992 m. rugsėjo mėn. 5 d.

tuos savo tautiečius, kurių gyvybės ar sveikatos kaina už laisvęsi pasaulį dėl šio krašto įtakingų sluoksnių ideologinio aklumo bent dvidešimt metų buvo nekinama, o jie patys pasmerkti gedai ir užmarščiai. Lietuvos išsilavinimas galbūt dabar kaip tik yra proga mums tuos save aukojusius jaunus lietuvių vyrus matyti jau kitokioje šviesoje. — Red.)